

Inspirace z práce redaktorů exilových časopisů pro dnešek? HRUBÝ, Karel, SKALICKÝ, Karel. *Úkolů nad hlavu: Dopisy z let 1975–1999*. Brno: CDK, 2023. 180 s.

Autor: Zuzana Svobodová

Abstract

Inspiration from the work of exile magazine editors for today? – The correspondence of sociologist Karel Hrubý and theologian Karel Skalický from 1975–1999 was published by the Centrum pro studium demokracie a kultury in Brno. Both thinkers shared many common challenges and tasks. Both lived in exile during the communist totalitarianism. Both were engaged in publishing periodicals in exile, both organized conferences, both were eager to help people in totalitarian Czechoslovakia and those living in exile.

Keywords: Karel Hrubý, Karel Skalický, civilisation, Christianity, humanity

Klíčová slova: Karel Hrubý, Karel Skalický, civilizace, křesťanství, humanita

Sociolog Karel Hrubý a teolog Karel Skalický, jejichž korespondence z let 1975–1999 vyšla v nakladatelství brněnského Centra pro studium demokracie a kultury, sdíleli mnohé společné výzvy a úkoly. Oba žili v emigraci v době komunistické totality. Oba se věnovali vydávání periodik v exilu, oba organizovali konference, oba toužili pomoci lidem v totalitním Československu i těm žijícím v exilu.

Karel Hrubý (1923–2021)¹ se narodil v Plzni, v roce 1955 byl odsouzen za údajnou velezradu k deseti letům vězení, z toho pět let byl v lágru ve Rtyni, kde těžil uhlí. V roce 1960 byl propuštěn na amnestii a po okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy v srpnu 1968 žil s rodinou v emigraci ve švýcarské Basileji. Pracoval jako sociolog a zapojil se do exilových aktivit, byl předsedou švýcarské sekce *Společnosti pro vědy a umění* (SVU) a hlavním redaktorem časopisu *Proměny*.

Karel Skalický se narodil roku 1934 v Hluboké nad Vltavou, do exilu odešel v roce 1956. Vystudoval teologii, pracoval jako vychovatel v Oratoriu sv. Petra a jako profesor fundamentální teologie na Papežské Lateránské univerzitě. Mimo jiné své činnosti byl jedním z hlavních organizátorů aktivit Křesťanské akademie v Římě, byl šéfredaktorem časopisu *Studie* (o této práci hovořil mimo jiné v rozhovoru na stránkách časopisu *Theology and Philosophy of Education*).² Dnes žije a pracuje v Českých Budějovicích a pomáhá při zakládání tamní Teologické fakulty Jihočeské univerzity.

¹ O Karlu Hrubém srov. například též PRÁZNÝ, Aleš. Karel Hrubý – spiritus agens politického a kulturního zápasu. *Philosophica critica*, 2021, vol. 7, no. 2, s. 5–16.

² SKALICKÝ, Karel, ŠTĚCH, František. Interview with Professor Karel Skalický about Czech Exile Journal *Studie. Theology and Philosophy of Education*, 2022, vol. 1, no. 1, s. 3–6. Online. Dostupné z WWW: <<https://www.tape.academy/index.php/tape/article/view/11>>.

Zdeněk Eminger se ujal role editora knihy a díky jeho pečlivé práci s archivními materiály nejen obou výše zmíněných osobností připravil vydání vzájemné korespondence mezi Karlem Hrubým a Karlem Skalickým, přičemž dopisům předchází v knize osobní předmluva z pera Karla Skalického a úvodní studie Zdeňka Emingera. Podrobné vysvětlující či doplňující poznámky mohou navést budoucí badatele dále do konkrétních archivů, jiné uvádějí dokreslující citace z korespondence s jinou osobou, či další shrnují aktivity či důležité okolnosti v korespondenci zmíněných osob či institucí.

Čtenář si již letným pohledem do jmenného rejstříku uvědomí, jak mnoho vykonali tito lidé nejen pro komunitu Čechoslováků v emigraci, ale jak mnoho jim záleželo na tom, aby zejména ti, kteří ve vlasti v době totality publikovat nemohli, měli příležitost alespoň díky nim publikovat své práce. Protože dnes můžeme z odstupu alespoň pár desítek let již částečně hodnotit výsledky jejich práce, je důležité upozornit také na tuto právě vyšlou publikaci, která přináší konkrétní nahlédnutí, jak aktivity konferenční a publikační v emigraci vznikaly, jak mnoho bylo zapotřebí osobního nasazení, trpělivosti, odvahy, rozvíjení komunikace s nejrůznějšími partnery, zapojení organizačních schopností, velkorysosti vůči rozličným nepříjemnostem a nesnázím a tak dále, krok za krokem, pouze s nadějí, že aktivity, na které byla energie vydávána, budou nakonec dobrým dílem.

Pro čtenáře časopisu *PAIDEIA* je snad důležité upozornit na to, že Jan Patočka, Radim Palouš, Václav Bělohradský, Erazim Kohák, Božena Komárková, Milan Machovec, Zdeněk Neubauer, Jan Sokol, Milan Kundera a jiní myslitelé jsou také v uvedené publikaci zmíněni.

Protože jde o vydání osobní korespondence, je třeba i následující výroky vnímat jako svěřované osobně druhému, bez sebemenší představy, že jednou budou publikovány. Karel Skalický svěřil 21. září 1976 Karlu Hrubému například tato slova: „...má-li dnes náš národ něčeho zapotřebí, pak má zapotřebí právě lidí, kteří se dovedou přesahovat, kteří dovedou pracovat, žít, být pro druhé“ (s. 41). Do stejného dopisu byla vložena také kopie dopisu dr. Černé, která pracovala pro SVU a již Karel Skalický píše: „Jsou lidé, jejichž přítomnost člověka rozevírá a osvobozuje. Takovým člověkem jste i Vy...“ (s. 25).

Karel Hrubý 12. srpna 1978 píše Karlu Skalickému o chystaném semináři s pracovním názvem Kořeny, podstata a vliv humanismu v československé společnosti: „Takový seminář se musí uskutečnit padni komu padni. Patří to k těm tématům, které je třeba vyjasňovat jak sobě, tak zejména té generaci za námi, aby nebylo zbytečné dezorientace nebo lenošného přežívání s floskulami, jejichž náplň se dál nerozvíjí“ (s. 75). „Dá to fušku, ale je to zase jednou příležitost říci nahlas, že kulturně a civilizačně jsme součástí té západní evropské varianty – a tak také trochu nutit svět, aby v tom ‚východním‘ bloku diferencoval...“ (s. 77).

Karel Skalický vyjadřuje 6. září 1978 svůj názor na námitku jiných, že vedl dialog i s jinak zaměřenými: „Myslím, že postoj: ‚nebavím se s nima, nestýkám se, není proč a o čem‘ je sterilní a nakonec nekřesťanský“ (s. 79).

Ani v emigraci nebyli lidé samozřejmě ušetřeni nutnosti čelit aroganci a hlouposti. Zejména v takových kritických chvílích jsou opravdová osobní přátelství v každé době podstatná, ale v emigraci mohla být možnost svěřit své bolesti a trápení obzvláště důležitá, neměl-li člověk z určitých vztahů s druhými lidmi propadnout beznaději.

Když se pak chystaná aktivita vydařila, dostaly psané řádky novou lehkost a hbitost: „Měl jsem z toho setkání v Bernu velikou radost. Ze zájmu lidí o vážné otázky, z úrovně přednášek a diskusí, z tolerance a respektu, který lidé k sobě navzájem chovají. A taky ze svěžesti jazyka, kterým se tam přes desetiletí exilu mluvilo! Tož zase brzy někde u něčeho pěkného na shledanou!“ (s. 127), loučil se 1. října 1983 Karel Hrubý.

Listopad 1989 vedl oba korespondující také k osobním otázkám týkajícím se budoucnosti jejich práce. Z různých důvodů oba přestali být redaktory časopisů, oba se mohli vrátit do vlasti, přičemž Karel Hrubý se natrvalo do vlasti nevrátil, i když svou erudici dále nabízel, rád se setkával při cestách do Čech s bývalými spoluvězni a sledoval vývoj demokratizace naší vlasti. Zemřel v roce 2021 v Basileji. Karel Skalický se mohl vrátit na jih Čech i za prací a k tomu mu Karel Hrubý napsal 22. prosince 1993: „Doma Tě bude rozhodně víc třeba a nepochybuji, že budějovičtí studenti budou profitovat z toho, že jim budeš moci poskytnout vhled do evropské a světové kultury a vytáhnout je tak z toho malého českého zápečnictví“ (s. 152). Protože jsem sama byla v devadesátých letech minulého století studentkou Karla Skalického, mohu potvrdit, že takovému výhledu či úkolu Karel Skalický dostál.

Titul vydané publikace je vzat ze závěru dopisu Karla Hrubého z 8. října 1979: „Čas rychle letí a úkolů je (zejména pro mne-amatéra) nad hlavu“ (s. 96). S trochou lítosti nad ne vždy využitými možnostmi, které se po roce 1990 nabízely ze strany exulantů, odborníků, kteří byli zároveň v tom nejlepším slova smyslu amatéry, totiž milovníky toho, čemu se věnovali, bude možná čtenář dočítat stránky vydané korespondence, zvláště když tito se vážně a aktivně zajímali o podstatné: „Jak ještě můžeme pracovat na zlepšení morálního stavu naší společnosti“ (s. 156). Na druhou stranu ale přijme snad čtenář vydání této korespondence jako dar, který lze nabídnout dále, protože nejen při podobných úkolech a výzvách lze v nich hledat a nacházet orientaci i dnes.

SEZNAM LITERATURY

PRÁZNÝ, Aleš. Karel Hrubý – spiritus agens politického a kulturního zápasu. *Philosophica critica*, 2021, vol. 7, no. 2, s. 5–16. ISSN 1339-8970.

SKALICKÝ, Karel, ŠTĚCH, František. Interview with Professor Karel Skalický about Czech Exile Journal Studie. *Theology and Philosophy of Education*, 2022, vol. 1, no. 1, s. 3–6. Online. Dostupné z WWW: <<https://www.tape.academy/index.php/tape/article/view/11>>. ISSN 2788-1180.

(PhDr. Bc. Zuzana Svobodová, Ph.D. vyučuje na 3. lékařské fakultě a Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy, na Katedře teologie a filosofie Jaboku – Vyšší odborné školy sociálně pedagogické a teologické a pracuje také jako katechetka. Zabývá se filosofií výchovy, teologií výchovy, etikou, dějinami vzdělávání a zkoumá vztahy náboženské a kulturní vzdělanosti.)